

Parti- program

Kristdemokratiska Samhällspartiet

FÖRORD

Delta partiprogram antogs vid Kristdemokratiska Samhällspartiets (KdS) riksting år 1987.

Vid samma riksting bytte partiet namn från Kristen Demokratisk Samling (KDS) till Kristdemokratiska Samhällspartiet (KdS).

Partiet bildades år 1964 och har 25 000 medlemmar. Partiet är organiserat i 330 lokalavdelningar och 28 partidistrikt.

KdS samverkar med de kristdemokratiska partierna i Norden och tillhör kristdemokratiska internationalen (CDI) och dess europeiska avdelning (EUCD). CDI har närmare 60 medlemspartier.

Stockholm i augusti 1987

Partipresidiet

Innehållsförteckning

I Inledning — Kristdemokratiska Samhälls-	9
partiets grundsyn	
II Familjepolitik	17
III Social omsorg	21
IV Bostad	29
V Vårdpolitik	33
VI Utbildning	37
VII Kultur	43
VIII Minoritets- och Invandrarfrågor	49
IX Internationell gemenskap	53
X Jord-, Skogs- och Livsmedelspolitik	61
XI Miljö- och energipolitik	67
XII Trafik	73
XIII Arbetsmarknad och näringsliv	77
XIV Ekonomi	85
XV Författningsfrågor	91

I. INLEDNING KRISTDEMOKRATISKA SAMHÄLLSPARTIETS GRUNDSYN

Grundvärderingar

Kristdemokratiska Samhällspartiet, KdS, vill forma en politik som slår vakt om människovärdet, som kämpar för allas frihet, som solidariserar sig med de svaga och förtryckta och som ansvarigt förvaltar jordens resurser. Denna politik hämtar sin inspiration i kristna värderingar.

Den kristna människosynen

ger människan ett absolut värde och samtidigt ett stort och förpliktande ansvar. Den innebär en garanti för den enskilda individens personliga rättigheter och därmed också ett oförbehållsamt skydd mot alla former av övergrepp och diskriminering.

Den kristna broderskapsstanken

uttrycker grundregeln för hur människor skall handla

mot varandra såväl internationellt som nationellt. Broderskapstanken inspirerar människor till den solidaritet som är nödvändig för ett demokratiskt samhällsbyggande.

Den kristna förvaltarskapstanken

betonar människans ansvar för sitt liv och sin arbetsuppgift, för medmänniskorna och för naturen. Den ger det perspektiv som krävs för en ödmjuk politik i harmoni med hela livsmiljön och med omtanke om kommande generationers livsförhållanden.

Förvaltarskapstanken innebär att miljö, naturresurser, ekonomiska tillgångar samt sociala och kulturella aktiviteter inte får exploateras i egoistiskt syfte utan skall förvaltas för det gemensamma bästa.

Samhällsgemenskap

Den kristna människosynen slår vakt om individens integritet och betonar behovet av gemenskap. Den skapar grunden för en mångsidig och solidarisk organisation av samhället, där människans olika behov får komma till uttryck, både socialt och individuellt, andligt såväl som materiellt. Detta sker i samspel mellan individer och grupper i fria och demokratiska former. Den kristna människosynen kommer till politiskt uttryck i den kristdemokratiska rörelsen som betonar människans andliga dimension och vars mål är samhällsgemenskap byggd på solidarisk fördelning av resurser. Den skiljer sig därmed på ett avgörande sätt från materialistiska ideologier som ensidigt betonar materiella behov, ofta med oförsonlig kamp mellan samhällsgrupper som följd.

Mänskliga rättigheter

Värnet om de mänskliga rättigheterna är en naturlig följd av den människosyn som KdS står för. Till dessa rättigheter hör den grundläggande rätten till liv, samt rätt till personlig trygghet och säkerhet, samvets- och religionsfrihet, föräldrarätt, yttrandefrihet, mötesfrihet, informationsfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet, tryckfrihet, rätt till fria val med skyddad valhemlighet, rätt till oberoende domstolar, respekt för familjelivet och skydd mot diskriminering.

KdS värnar också om sociala och ekonomiska rättigheter som rätten till arbete och en inkomst som garanterar rimlig levnadsstandard, rätt till hälso- och sjukvård, strejkrätt, rätt till lika lön för lika arbete, rätt till sund miljö och giftfria livsmedel, till bostad och tillgång till utbildning och allsidig information.

Respekten för livet måste omfatta mänskligt liv i alla situationer och stadier. En kristdemokratisk politik är ett skydd för mänskligt liv också när det är "oönskat", hjälplöst eller skadat. Värnet om de svaga innebär en särskild förpliktelse att skydda och vårda mänskligt liv, när det är som mest utsatt, till exempel i fosterstadiet, vid svåra handikapp eller när livet närmar sig slut.

Principen att mänskligt liv alltid är värt att skyddas har långtgående konsekvenser på många samhällsområden, exempelvis i fråga om arbetsförhållanden, trafiksäkerhet, miljöskydd och forskning.

Religionsfriheten är en betydelsefull del av de demokratiska fri- och rättigheter, som KdS värnar om. Statliga kontrollingrepp gentemot kyrkor eller andra religiösa organisationer strider mot religionsfriheten.

Jämlikhet och solidaritet

Jämlikhet från kristdemokratisk utgångspunkt innebär inte att försöka stöpa alla i samma form, att skapa likhet genom likriktning. Varje individ är unik och alla människor är olika i fråga om karaktärsgrad och intressen. KdS strävar efter jämlikhet i betydelsen likabärrättigande genom att skapa lika möjligheter för människor, oavsett bakgrund. Alla människor har ett absolut och lika värde oavsett kön, ras, ålder, härkomst, livsåskådning, ekonomisk och social ställning. Kvinnor och män skall vara jämställda i familj och samhälle och ges samma möjligheter i arbetslivet.

Solidaritet är ett annat viktigt begrepp, som vilar på den kristna broderskapstanken. Solidariteten gäller inte bara den egna gruppen, den måste omfatta alla och innesluta såväl de svaga i vårt samhälle som de människor inom den internationella gemenskapen, som är i behov av vårt stöd. Solidaritet hör varken samman med kollektivism eller individualism. Kravet på solidaritet måste riktas såväl mot samhället som mot den enskilde medborgaren. Samhället skall i praktisk handling ge den enskilda människan det stöd hon behöver, men den enskilde skall i sin tur känna ansvar för samhället och vara beredd att efter förmåga ge sitt bidrag till samhällsgemenskapen.

Ansvar och förvaltarskap hör samman med en kristdemokratisk samhällssyn. Varje människa har ansvar för sitt eget liv men också för medmänniskans, och därmed följer också ett ansvar för samhällets politiska liv.

Miljö

Resursanvändning och energiutnyttjande måste planeras och genomföras på ett sådant sätt, att jordens be-

gränsade resurser förvaltas istället för att förbrukas. Omtanken om både nu levande och kommande generationer kräver att skador på miljön förhindras och redan drabbade miljöområden i största möjliga utsträckning återställs. Eftersom miljöproblemen går över nationsgränserna måste den internationella opinionen för miljövärd kraftigt stärkas, uppmuntras och påverkas.

Familjen

Det är av största betydelse för samhället att familjen fungerar på ett harmoniskt sätt. Hemmiljön bör ge barnen den bästa möjligheten att uppnå social och känslomässig mognad. När hänsyn, respekt och omtanke visas kan familjen vara samhällets främsta solidaritetsskola. Ökat stöd till hemmen och familjerna är det mest verksamma medlet för att minska ungdomsproblem, alkoholism, kriminalitet och många andra sociala problem. Stabila familjegemenskaper har ett positivt värde inte bara för familjemedlemmarna utan också för samhället i stort. Därför skall äktenskapet prioriteras som samlevnadsform.

Ensamstående föräldrar bär i allmänhet en dubbel börda av socialt och ekonomiskt ansvar. Både för deras egen skull och för de barn som de vårdar är det viktigt, att samhället såväl som enskilda organisationer erbjuder stöd och gemenskap.

Ensamheten och isoleringen är för många ett stort problem mitt i välfärdssamhället. Samhällets organ och myndigheter måste aktivt uppmärksamma ensammas problem och erbjuda olika kontakt- och gemenskapsformer. Stöd skall också ges till kyrkliga och ideella organisationer i detta avseende.

Förvaltarskapsekonomi

KdS förordar en ny syn på den ekonomiska politiken, som innebär att den traditionella betoningen av snabb ekonomisk tillväxt måste ge vika för en satsning på omfördelning av resurserna. Förvaltarskapsekonomi är en politisk konsekvens av vårt ansvar att förvalta jordens resurser och de mänskliga och materiella tillgångar som finns. Därför tar KdS avstånd från ett utpräglat privatkapitalistiskt samhälle byggt på de ekonomiska krafternas fria spel, som gynnar ett fåtal men sviker solidariteten med de svaga. KdS avvisar också ett utpräglat statskapitalistiskt samhälle av marxistisk modell med helt statsstyrd ekonomi, som utestänger friheten och det personliga initiativet.

Samhällsekonomin skall genom ett ansvarsfullt förvaltarskap förena frihet och solidaritet i en ständig strävan att uppnå balans mellan individer, grupper och samhälle. På vissa områden kan samhällsägande vara mest ändamålsenligt, i andra fall kan självförvaltning och kooperativt ägande bäst motsvara behoven, i åter andra fall är privat ägande den mest effektiva företagsformen. En sådan blandekonomi ger den bästa möjligheten för människor att både som individer, som medlemmar i frivilliga grupper och som samhällsmedlemmar påverka förvaltningen av personlig, gemensam eller allmän egendom.

Den ekonomiska tillväxten får inte ske till priset av negativa sociala, miljö- och resursmässiga följder.

Glesbygdens resurser skall tillvaratas. Balans och rättvisa i förhållandet mellan tätorter och glesbygd skall efter-

strävas och en decentralisering av samhället genomförs.

Internationell gemenskap

Till den kristdemokratiska politikens grundläggande målsättningar hör kampen för fred och frihet. KdS anser, att en framgångsrik fredspolitik måste bygga på intensiva insatser för ömsesidig nedrustning. Effekterna av en svensk nedrustning bör utredas i relation till säkerhetspolitiken i vårt nordiska närområde. Sverige kan genom sin privilegierade ställning vara ett föregångsland i fråga om internationell avspänning genom en generös biståndspolitik och aktivt arbete i nedrustningsfrågor. Sverige kan också genom en målmedveten fredsforskning verka för alternativ till militärt försvar.

KdS hävdar, att världsfreden inte kan baseras på kärnvapens och konventionella vapens avskräckande effekt. Den kristdemokratiska rörelsen strävar därför efter att bygga upp andra relationer mellan folk och länder grundade på förtroende och samarbete mellan nationerna istället för på terrorbalans. De kristna principerna om solidaritet, broderskap och demokrati ger också vägledning och inspiration i det ödesavgörande arbetet för en värld i fred.

Biståndet som är en viktig del av Sveriges säkerhetspolitik skall inriktas på de fattigaste människorna och användas så att jämlikhet, demokrati och ekonomisk utveckling främjas i mottagarländerna.

Samhällskritik

Den kristdemokratiska rörelsen är utifrån sina grundlägg-

gande värderingar medveten om att samhället har brister. Den idealiserar varken det förflutna eller nuet. Det är en viktig uppgift att kämpa för ett ökat och fördjupat värdeomedvetande i hela samhället. KdS intar en kritisk hållning till ett samhälleligt status quo, och tar starkt avstånd från privilegier och diskriminering och från dogmatiska politiska system av både höger- och vänsterriktning.

Den kristdemokratiska rörelsen är öppen för debatt och kritik ifråga om svårigheten att omsätta de kristna idealen i konkreta politiska förslag. Denna debatt och kritik utgör en pådrivande kraft, som gör den kristdemokratiska politiken till en reformerande faktor i samhället.

Ett parti för alla

KdS har sin ideologiska förankring i kristendomen men tar inte ställning i teologiska frågor och är inget intresseparti. KdS har självfallet inte heller någon önskan att med politiska medel påtvinga någon en religiös övertygelse.

KdS vill samarbeta med alla människor som delar de kristdemokratiska värderingarna, oavsett ställningstagande till kristen tro. KdS står för en politik, som siktar till hela folkets bästa och representerar en egen politisk vision om ett demokratiskt samhälle, där olika människor och grupper samverkar, och där samhällets utveckling styrs av sådana värderingar, som skapar trygghet och värdighet åt den enskilda människan.

II FAMILJEPOLITIK

Samlevnad

-Ur samhällets synpunkt är stabila familjegemenskaper av största värde. En positiv hemmiljö ger barnen de bästa förutsättningarna för en harmonisk utveckling. Samhället skall därför ge aktivt stöd till familjebildning och äktenskap.

-Samhället skall i opinionsbildning och lagstiftning framhålla att en medveten vilja till stabil familjegemenskap bäst markeras genom äktenskapet.

-Ensamstående föräldrar skall åtnjuta särskilt stöd på grund av sin utsatta situation.

-Skolan skall ge utbildning i samlevnadsfrågor, föräldraskap och barnkunskap.

-Samhället skall erbjuda allmän föräldrautbildning och ge stöd till folkrörelsernas insatser på detta område.

-Föräldrar med barn under 16 år skall ha lagstadgad rätt att förkorta sin arbetstid.

-Föräldrar skall ha rätt att vara tjänstlediga heltid under

barnets tre första år. Sådan tjänstledighet skall meritvärderas.

-Hemarbetet skall opinionsmässigt och ekonomiskt uppvärderas som en viktig del i familjens samlevnad.

-Hemarbetande föräldrars återgång till förvärvsarbete bör underlättas genom möjlighet till betald fortbildning.

-Samhället skall erbjuda familjerådgivning, och ge stöd till folkrörelsernas insatser på detta område.

-Föräldrarätten skall garanteras i grundlag.

-För att skydda det mänskliga samlivet måste pornografi och prostitution bekämpas.

Familjeekonomi

-Familjer måste ges möjlighet att själva vårda och fostrasina barn genom att valfrihet i barnomsorgen garanteras.

-Skattesystemet skall utformas så, att det tar hänsyn till familjens totala försörjnings- och vårdansvar.

-En beskattad vårdlön, som berättigar till ATP, och utgår till alla småbarnsföräldrar skall införas. Därmed kan valfrihet mellan olika barnomsorgsformer skapas, och vård av egna barn i förskoleåldern möjliggöras. Ersättningen skall vara relaterad till antalet barn. Barntillsynskostnader för barn i vårdlöneåldern bör vara avdragsgilla upp till vårdlönebeloppet.

-Rätt att vid deklarationstillfället dela familjeinkomsten

på makarna skall införas. Maximalt får fyra basbelopp överföras och begränsas så att mottagande makes bruttointkomst kommer att uppgå till högst ett belopp som motsvarar fyra basbelopp. Överföringen får göras så länge familjen har barn under 16 år.

-Barnfamiljer skall tillförsäkras levnadsstandard motsvarande minst existensminimum.

-Barnfamiljerna skall tillförsäkras värdebeständiga barnbidrag.

-Sjukförsäkringen för hemarbetande förälder med barn under 16 år skall förbättras. Ersättningen bör motsvara vårdlönen.

Barnomsorg

-Barnomsorg omfattar såväl föräldrarnas egen vård av barnen som samhällets omsorg i olika former av förskoleverksamhet.

-Förskolans pedagogiska verksamhet skall vara förankrad i de kristna grundvärderingarna.

-Föräldrarna skall ha inflytande på förskolans verksamhet.

-Som huvudman för förskolan skall på samma ekonomiska villkor kunna stå kommun, föräldrakooperativ, församling eller förening. Föräldrarna skall kunna välja olika former av förskola.

-Daghem och fritidshem skall byggas i små enheter belägna i barnens närmiljö.

-Familjedaghemmen bör ges med förskolan jämförbara resurser. Dagbarnvårdaryrket måste få bättre status. Möjlighet till vidareutbildning skall finnas genom huvudmannens försorg.

-Den öppna förskolan och deltidförskolan är bra pedagogiska komplement till den fostran barnen får i hemmiljön.

-Kvalitetskraven, som bl.a berör personaltäthet och den pedagogiska uppläggnings på daghem och fritidshem måste för barnens bästa prioriteras framför den kvantitativa utbyggnaden.

III SOCIAL OMSORG

Social trygghet

-Alla grupper i samhället måste tillförsäkras en rimlig levnadsstandard och få rättvis del av samhällsförbättringar.

-Socialtjänsten skall ge bistånd och stöd utifrån en helhetssyn på individen.

-Behovet av hemtjänst, lärdtjänst och övrig social service skall tillgodoses.

-Vårdpersonalen måste ges sådana arbetsförhållanden, att de får tid för personlig människovård.

-Samhället skall satsa på förebyggande hälso- och socialvård för att bekämpa förhållanden, som leder till sjukdom och sociala svårigheter. Detta innebär, att socialtjänsten skall arbeta i närkontakt med kommunens invånare och uppmärksamma olika områdets speciella förhållanden och problem.

-Ett väl fungerande samarbete bör finnas mellan de i samhället arbetande organen för barn- och ungdomsvård, social- och nykterhetsvård, skola, arbetsförmedling, polis, kyrkor, idrotts- och ungdomsorganisationer.

Äldreomsorg och pensioner

Ansvaret för omsorg och vård för äldre bör ligga under en och samma huvudman, lämpligen primärkommunen. Detta underlättar möjligheterna att i alla lägen sätta den enskilda människan i centrum av omsorgs- och vårdansvaret.

-För att kunna tillgodose den enskildes behov är det angeläget, att man undviker generella lösningar av boende och vård för äldre. Pensionärerna skall tillförsäkras valfrihet. Därför skall den enskilde utifrån omsorgs- och vårdbehov tillförsäkras boende i egen bostad med hjälp av hemtjänsten, i servicelägenhet, på ålderdomshem eller sjukhem.

-För tillfällig vård av anhöriga skall ersättning lämnas efter samma grunder som gäller för tillfällig vård av sjukt barn.

-Alla bör så långt möjligt erbjudas bo kvar i sin invanda hemmiljö. Detta kräver en väl utbyggd organisation av hemtjänst, färdtjänst, uppsökande verksamhet, rekreations- och sysselsättningsmöjligheter, och övrig service. Hemtjänsten skall sträva efter att vården i hemmet ges av så få personer som möjligt.

-Isolering av äldre skall motverkas och en större gemenskap mellan olika åldrar eftersträvas. Detta skall präglade alla bostadsplaneringen.

-Samhället skall underlätta för den enskilde att ta ansvar för vårdbehövande anhöriga exempelvis genom avlösning, sjukvårds- utrustning och stöd till bostadsförbättringar. Skälig ersättning skall utgå för arbetet med rätt till sjukpenning och ATP på samma villkor som för motsva-

rande vårduppgifter utanför hemmet.

-Pensionsålderdefn bör vara rörlig mellan 60 och 70 år.

-Folkpensionen skall vara skattefri. Den bör succesivt förbättras för dem, som saknar eller har liten ATP. Förbättringarna bör även gälla barnpensioner och barn-tillägg.

-ATP-systemet bör reformeras i syfte att uppnå rättvisare pensionsförmåner.

-Delpensionen skall ge reella möjligheter att förkorta arbetstiden.

-Alla mellan 45 och 55 år skall få rätt att ta ut ett år i förväg av sin kommande folkpension och ATP, ett s.k. sab-batsår.

Alkohol, narkotika och tobak

-Alkohol och narkotikabruket är vårt lands största sociala och medicinska problem. Därför måste en aktiv alkoholpolitik drivas som möjliggör, att Sverige når minst Världshälsoorganisationens (WHO) mål, som innebär en minskning av alkoholkonsumtionen med 25% fram till år 2000.

-Information om skadeverkningarna av alkohol- och narkotikakonsumtionen skall ingå i det normala programutbudet i Radio och TV.

-Samhället skall ge ekonomiskt stöd till alkoholfria miljöer.

-I samhällets informations- och utbildningsarbete skall nykterhetsorganisationernas kunskande och erfarenheter tas tillvara.

-Drogpolitiska handlingsprogram skall upprättas i varje kommun och landsting.

-För att minska storkonsumenternas alkoholbruk och minska lagringen bör försök med inköpsbegränsning av alkohol genomföras.

-Offentlig representation skall vara alkoholfri.

-Skattepolitiken skall aktivt användas som instrument för att minska alkoholkonsumtionen. Priserna på alkoholhaltiga drycker skall lägst följa konsumentprisindex. Skatte- och avgiftsfri försäljning av alkohol på båt och flyg inom Norden skall ej tillåtas.

-Vård- och rehabilitering skall ske på sådant sätt, att den vårdbehövande kommer bort från sitt beroende av alkohol- och narkotika, samt att dennes självtillit, samhällsansvar och känsla av människovärde stärks.

-Förskrivning av beroendeframkallande medel måste minskas för att stävja läkemedelsmissbruk. Relevanta vårdalternativ måste tas fram och behandlingsenheter upprättas snarast.

-Ideella vårdalternativ skall ha samhällets stöd.

-Allt icke-medicinskt innehav och bruk av narkotika skall vara kriminellt.

-Största möjliga samverkan mellan tullverket och polis-

väsendet måste eftersträvas i narkotikabekämpningen.

-Regeringen skall utnyttja alla möjligheter att genom internationella organ påverka de länder som inte följer internationella överenskommelser inom narkotikaområdet att följa dessa överenskommelser.

-Alla offentliga lokaler bör vara rökfria.

Handikappade

-De fysiskt och psykiskt handikappades materiella, sociala- och andliga behov skall tillgodoses med samma självklarhet som alla övriga medborgares.

-Samhället skall ge nödvändigt ekonomiskt stöd för all medicinsk och yrkesinriktad rehabilitering.

-Arbetsvården måste få resurser för att kunna bereda sysselsättning åt handikappade, som inte får sysselsättning på annat sätt.

-Stora satsningar skall göras för att anpassa arbetsplatser så, att handikappade så långt möjligt kan få anställning inom den öppna arbetsmarknaden.

-Stat, landsting och kommun skall känna sitt ansvar, när det gäller anställning av handikappade.

-Genom hjälpmedel och service av olika slag skall handikappade så långt möjligt beredas tillfälle att bo i egen bostad.

-Den som i hemmet vårdar handikappad anhörig skall få skälig ekonomisk ersättning för arbetet och rätt till sjuk-

penning och ATP, samt erbjudas avlösning/semester.

-Färdtjänsten skall vara tillgänglig för alla handikappade, och även gälla vid sjukresor. De allmänna kommunikationerna skall vara handikappanpassade.

-Vid beskattningen skall avdrag få göras för utgifter för vård och hjälpmedel samt för fördyrade levnadsomkostnader, som förorsakats av handikapp och som ej ersätts på annat sätt.

-I alla kommuner och landsting skall finnas handikappråd, som i samarbete med handikapporganisationerna bevakar de handikappades intressen.

Kriminalvård

-Samhället skall aktivt arbeta för att förebygga brottslighet.

-Kriminalvården skall syfta till återanpassning. I det arbetet måste kriminalvården samverka med socialtjänsten och andra samhälleliga organ.

-Den slutna vården skall, där så är möjligt begränsas till förmån för andra vårdformer inom ramen för frivården. Detta gäller inte minst unga lagöverträdare. Övervakar-föreningarnas verksamhet skall uppmuntras och stödjas.

-Olika former av kontraktsvård för drogmissbrukare skall tillämpas.

-Kriminalitetens offer skall få hjälp och stöd från samhället.

-Genom lämpligt arbete med marknadsmässig lön skall den intagne ges möjligheter att ta ansvar för egna och familjens levnadsomkostnader.

-I brottspåföljden bör ingå viss förpliktelse att gottgöra de ekonomiska förluster, som den drabbade utsatts för. Ett sådant system bidrar till att stärka den intagnes självförtroende och ansvarskänsla. Viss del av straffet bör kunna avtjänas genom samhällstjänst.

-Besöksverksamhet på fängelser av frivilliga samtals- och studiegrupper skall uppmuntras.

-Särskilda ungdomsdomstolar bör inrättas.

IV BOSTAD

Social miljö

-Alla har rätt till en bra bostad till rimlig kostnad och bör ha möjlighet att reellt kunna påverka sin boendemiljö och sina boendekostnader genom medansvar och inflytande.

-Till en god bostad hör, förutom själva bostaden, god utemiljö och närhet till arbete och service av olika slag samt rekreationsområden.

-Produktionen av småhus och andra marknära bostäder bör prioriteras. Byggnad utanför tätort bör underlättas.

-Den sociala servicen bör vara decentraliserad till bostadsområdena.

-Eget boende — kompletterat med service — är en självklar rättighet även för fysiskt- och psykiskt handikappade.

-Vid utformning av bostäder, utemiljöer samt gemensamma och offentliga lokaler skall hänsyn tas till handikappades och barnfamiljers speciella behov.

-Valfrihet skall finnas mellan hyresrätt, bostadsrätt och

eget ägande. Stat och kommun bör underlätta övergång från hyresrätt till bostadsrätt eller eget ägande av lägenhet.

-Möjlighet skall finnas att välja, inte endast mellan bostäder av olika storlek, utan också med varierande standard.

-Social segregation i bostadsområden skall undvikas.

-Möjligheter till egen odling på kolonilott bör finnas.

-Kulturmiljöer skall bevaras vid fastighetssanering.

-Detaljreglering av bostadsbyggandet skall undvikas.

Bostadsfinansiering

-Bostadspolitiken bör utformas så, att alla kan klara kostnaderna för en rimligt stor bostad.

-Inflytandet bör stärkas för hyresgästerna vid ombyggnader av flerfamiljshus. De boende i aktuellt hus skall ges möjlighet till yttrande före ombyggnad.

-För att minska hyreshöjningens storlek efter ombyggnad av flerfamiljshus bör det statliga stödet prioritera varsamma ombyggnader.

-Allmännyttigt, kooperativt och privat byggande skall ha möjlighet att konkurrera på lika villkor.

-Statens stöd till boendet bör utformas så att stödets nettoeffekter för mottagaren blir lika oavsett boendeform.

-Stödet för ombyggnad av småhus bör göras mer jämnt med stödet för nybyggnad.

-Energibesparande åtgärder skall stödjas såväl för småhus som för flerfamiljshus.

-Äldre hus skall få tillgång till statliga lån.

-Staten bör initiera ett skattefritt bostadssparande för ungdom som ett komplement till övrigt bostadsstöd.

V HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Förebyggande hälsovård - friskvård

-En aktiv kamp måste föras mot orsakerna till vatten- och luftföroreningar, buller, smitto- och förgiftningsrisker, trafik- och arbetsskador, mot bruk av alkohol, narkotika och tobak, olämplig och sjukdomsframkallande kost, samt mot orsakerna till stress och psykisk ohälsa. Detta utgör grundförutsättningen i en förebyggande hälsovård, som är nödvändig för att på sikt minska behovet av sjukvård.

-Vårdpolitiken skall målmedvetet inriktas på friskvård och annan förebyggande hälsovård. Hälso- och sjukvården skall ge information om hur den enskilde kan ta ett ökat ansvar för sin hälsa.

Sjukvård

-Alla skall tillförsäkras en hälso- och sjukvård av god kvalitet oavsett bostadsort, ålder eller sociala och ekonomiska förutsättningar.

-Vården måste präglas av en helhetssyn på människan bestående av både kropp, själ och ande. Personlig kontakt och individuell omsorg är viktiga delar i vården. Långtidssjuka skall ha rätt till eget rum. Sjukvården skall tillföras ekonomiska och personella resurser så att ingen behöver dö i ensamhet.

-Den enskildes integritet, rättssäkerhet och insyn i vården måste garanteras. Lokala patientombudsmän skall utses av kommunerna för att stödja och tillvarata patientens intressen.

-Vården skall bedrivas i såväl offentlig som enskild regi. Patienten skall fritt kunna välja läkare. Olika öppna och slutna vårdformer skall finnas.

-Närsjukvården skall ta hand om det primära vårdbehovet. Ett system med familjeläkare byggs upp för att öka kontinuiteten och tryggheten för patienten.

-Hemsjukvårdens utbyggnad skall genomföras med utgångspunkt från den enskildes behov.

-Resurser för specialistvård måste finnas såväl inom kroppssjukvård som psykiatrisk vård som komplement till den öppna närsjukvården.

-Högspecialiserad kroppssjukvård måste koncentreras för att kompetens och resursutnyttjande skall kunna bibehållas på hög nivå.

-Den psykiatriska verksamheten skall i huvudsak bedrivas i öppna vårdformer och i den enskildes närmiljö.

-Kunskaper från den sk alternativa medicinen med na-

turläkemedel och andra behandlingsformer skall tas till vara och utvecklas. Hälsohem är ett bra komplement till den traditionella sjukvården. Förutsättningar måste skapas för ersättning från sjukförsäkring.

-Alla skall genom allmän tandvårdsförsäkring ha tillgång till god tandvård.

-Utlandsarbetande svenskar skall tillförsäkras samma försäkringsförmåner, när de återvänder till Sverige, som om de hade arbetat i Sverige hela tiden.

Medicinsk etik

-Rätten till liv, som är en grundläggande mänsklig rättighet, skall gälla alltifrån livets början till dess slut. Denna rätt till liv skall skyddas i lag.

-Sjukvårdens uppgift skall vara att rädda liv.

-Fasta etiska normer är nödvändiga för att möta nya tekniska landvinningar och metoder. Dessa måste analyseras i relation till deras etiska konsekvenser.

-Undervisning i etiska frågor skall ingå i all vårdutbildning. Etiska kommittéer skall finnas i landstingen för att ge vägledning i etiska frågor inom sjukvården.

-Undersökningar och behandling av foster skall syfta till att bota sjukdomar hos fostret. Förändring av arvsmassa får ej ske.

-Samhället skall aktivt arbeta för att förebygga aborter. Stöd skall ges till människor med sociala eller ekonomiska

problem så att abort kan undvikas. Abort skall tillåtas i undantagsfall.

-Dödsbegreppet skall bygga på synsättet att döden inträder när oåterkalleligt cirkulationsstillestånd föreligger.

-Transplantationslagen skall möjliggöra organdonation då skriftligt medgivande gjorts av donatorn.

VI UTBILDNING OCH FORSKNING

Grundskola och gymnasieskola

-Skolan skall utformas så, att den ger eleven möjlighet att utveckla hela sin personlighet, såväl intellekt som känsloliv. Den skall ge eleven kunskaper och färdigheter för såväl arbetsliv som fritid.

-Skolan skall bidra till att ge eleven normer och värderingar för livet. Dessa skall vara förankrade i de kristna grundvärderingarna. Undervisning i etiska frågor skall ingå i klasstalarutbildningen.

-Den i internationella konventioner fastställda föräldrarätten skall gälla inom svenskt skolväsende. Därför skall i princip rätt till friskolor gälla. Sådana skolor skall ges med den allmänna skolan likvärdiga ekonomiska villkor.

-Eleverna måste i grundskolan bibringas baskunskaper, som är väsentliga för såväl fortsatta studier som yrkesliv och en meningsfull fritid. Varje elev skall också ha möjlighet att utveckla sin särskilda begåvning. Estetiska och praktiska aktiviteter skall också ges behörigt utrymme.

Gymnasieskolan skall vara öppen för alla och erbjuda sådana alternativ att samtliga elever kan få en meningsfull utbildning.

-Erforderliga resurser skall ställas till förfogande för elever med särskilda behov.

-Elever och föräldrar skall ha reella möjligheter att utöva inflytande och ta ansvar i skolan.

-Religionskunskap, med huvudsaklig inriktning på kristendomskunskap, måste i grundskolan ha ett väsentligt utrymme inom orienterings- och SO-ämnens ram. I gymnasiet bör ämnet ingå i flertalet utbildningsvägar. Alla utbildningar med inriktning mot vårddyrken skall ha ämnet obligatoriskt. Lärare som undervisar i religionskunskap, skall ha utbildning för detta.

-Skolan skall främja ansvarstagande och solidaritet gentemot människor i såväl det egna landet som andra länder, och arbeta för att befrämja människors jämställdhet såväl i hem, skola, arbetsliv som i samhället i stort.

-Humanistiska ämnen bör ha en framträdande plats i de gymnasiala utbildningarna. I tekniska, naturvetenskapliga och ekonomiska utbildningar bör moment ingå, som betonar etiska och ekologiska frågeställningar i samhällsutvecklingen.

-Betyg bör ges från årskurs 6. Ett kursrelaterat betygssystem bör ersätta det nuvarande relativa betygssystemet.

-Praktikinslag bör ingå i de flesta gymnasielinjens studieprogram.

-Samhället bör slå vakt om gymnasial utbildning i glesbygderna.

-Såväl små klasser som skolenheter skall eftersträvas.

-Speciella alternativ måste finnas för elever, som har svårigheter att fullfölja den obligatoriska utbildningen inom grundskolan.

-Skolan skall verka för försoning mellan människor och fred och avspänning mellan nationer. Eleverna skall bibringas kunskaper om vår världs överlevnadsfrågor och stort intresse ägnas åt u-landsproblematiken, miljöproblemen och fredsfrågor.

-Samlevnadsundervisningen skall som utgångspunkt ha hem- och familjebildning.

Vuxenutbildning

-Målsättningen skall vara att överbrygga utbildningsklyftorna och medverka till ökad jämlikhet.

-Vuxna läs- och skrivhandikappade bör ägnas speciell uppmärksamhet.

-Samverkan skall ske mellan vuxenutbildningen och övriga skolväsendet.

-Studiehinder av social, ekonomisk eller geografisk karaktär skall i möjligaste mån undanröjas.

-Folkhögskolorna och andra vuxenutbildningsformer skall garanteras fortsatt samhällsstöd och tillräckliga anslag för utbyggnad och pedagogisk utveckling.

Högskola

-Den högre utbildningen skall stå öppen för alla, som har tillräckliga förkunskaper för att kunna tillgodogöra sig den.

-Behovet av studievägledning och stöd för varje enskild studerande skall tillgodoses genom en väl utbyggd studievägledning, studiesocial rådgivning samt kurativ och själavårdande verksamhet inom högskolan.

-Högskolan skall erbjuda ett varierat utbud av studieformer. Möjligheter till deltid- och distansstudier skall finnas.

-De regionala högskolorna bör erhålla fasta forskningsresurser.

-Satsningarna för utbildning och forskning inom humanistiska ämnen skall förstärkas.

-Utbildning i högskolan bör i hög utsträckning ges ett internationellt perspektiv.

-Möjligheterna för internationellt studerandeutbyte skall underlättas.

-För att förbättra jämställdheten inom högskolan bör vid lika meritvärde det vid utbildningen underrepresenterade könet ges företräde.

-Högskolans regionalpolitiska betydelse skall förstärkas.

-Högskolor bör finnas i alla län. Dessa skall inte vara underställda regionsstyrelser.

Högskolornas utrustning, bibliotek och materiel skall ha en god standard

-De mindre högskolorna bör anordna seminarier och konferenser som dels stimulerar den egna högskolans verksamhet dels regionens näringsliv och kulturverksamhet.

-Uppdragsutbildningen bör främjas.

-Forskarutbildningen vid högskolorna bör förbättras. Samtliga studerande skall ha tillgång till handledning och få godtagbar studiefinansiering.

-Forskningsinformationen till studerande och till allmänhet bör förbättras.

-För att motverka social snedrekrytering till högskolan måste ett system med studielön införas. Därmed kan en stor del av kostsamma studieförseningar och studieavbrott undvikas.

Forskning

-Forskningen skall spela en strategisk roll för att främja demokratisk och social utveckling och öka människors livskvalitet.

-Forskningen skall inriktas på att utveckla och fastställa möjligheterna till att ansvarsfullt förvalta miljö och resurser.

-Forskningen skall skapa förutsättningar för att utveckla vårt kulturarv och att vitalisera kulturens positiva inverkan på mänsklig gemenskap.

-Forskningen skall bidra till möjligheten att upprätthålla full sysselsättning och till att skapa regional balans.

-Särskilda åtgärder bör vidtagas för att underlätta för kvinnor att ägna sig åt forskning.

-Grundforskningens möjligheter till internationella kontakter bör förstärkas.

-Europeiskt forskningssamarbete skall ges goda resurser.

-Forskningen inom högskolan skall i princip vara fri och öppen och därmed tillgänglig för samhället i stort.

-Forskningsverksamheten skall även kunna stödjas av näringsliv och andra utomstående intressenter.

-All forskning skall vara förankrad i principen om människolivets okränkbarhet.

-Plågsamma djurförsök skall ej få förekomma.

VII KULTUR OCH FRITID

Konstnärligt skapande

-Målsättningen för kulturpolitiken skall vara att värna om vårt kulturarv, främja konstnärlig utveckling och förnyelse samt bredda det kulturutbud, som skapar glädje och inspiration och verkar personlighetsdanande och karaktärsskapande.

-Alla samhällsgrupper skall ha möjlighet att delta i olika kulturaktiviteter. Hinder av geografisk eller ekonomisk art skall så långt som möjligt undanröjas. S.k. glesbygder bör inte eftersättas i kulturutbudet.

-Kulturpolitiken måste också främja och stödja den berikande kulturella mångfald som invandringen till Sverige fört med sig. Invandrarnas bidrag till det svenska kulturlivet måste tillvaratas.

-För att garantera mångfalden måste kulturarbetarna ges goda arbetsmöjligheter.

-Kulturpolitiken skall motverka s k skräpkultur och andra

negativa kulturyttringar.

-Barnen bör tidigt få möjlighet till kulturella kontakter genom hem, förskola och skola.

-Samhället skall ge ungdomsorganisationerna möjlighet att förmedla berikande kultur och göra de unga kulturellt medvetna.

-Landsting och kommun bör vara positiva till olika kulturarbeters medverkan i vårdsektorn. Detta kan berika vårdssituationen och skapa förutsättningar för patienter att rehabiliteras och tillfriskna fortare.

-Den breda konst- och musikaktiviteten i olika ideella sammanslutningar skall ges ett verksamt stöd.

-Fler musikklasser bör inrättas inom grundskolan liksom fler musiklinjer på gymnasieskolan. Kommunala musikskolor bör finnas i varje kommun.

-Genom vandringsutställningar bör allt fler, inte minst i glesbygd, ges möjlighet till konstupplevelser.

-Stat, landsting och kommun bör genom att avsätta medel från byggnadsanslag trygga en god konstnärlig utsmyckning av offentliga lokaler.

-Konstnärlig utsmyckning i vårdlokaler skall på ett positivt sätt samverka med vården.

-För att grovt våld inte skall förmedlas till barn och ungdom skall film och videogram förhandsgranskas.

-Produktion och visning av konstnärligt och etiskt värde-

full film skall stödjas av samhället

Vid sidan av de institutionella dramatiska teaternas bör de seriösa och nyskapande fria teatergrupperna ges rimliga arbetsvillkor.

-Skolteatern skall presentera en etiskt och konstnärligt värdefull repertoar.

Folkbildning

-Vägledande vid bibliotekens inköp bör vara den litterära kvaliteten, innehållets saklighet och strävan att ge en strävan att tillhandahålla litteratur som sammantaget ger en allsidig belysning åt olika frågor.

-Boklånen på biblioteken skall vara kostnadsfria. Utbudet bör utgöra ett alternativ till massmarknadskulturen.

-De synskadades behov av litteratur och information bör tillgodoses genom ett väl utbyggt system av talböcker, taltidningar och punktskriftsböcker.

-Bibliotek skall finnas i varje kommun liksom filialbibliotek i olika kommundelar. Dessa kompletteras med bokbussar samt genom utlåning på arbetsplatser och institutioner.

-Studieförbundens och folkhögskolornas folkbildningsarbete skall stödjas.

-Ett välutvecklat och aktivt fungerande museiväsen är av stor betydelse i kultursamhället. Muséerna bör därför

ges möjligheter att spela en aktiv roll i ett folkligt förankrat kulturliv

-Ett väl fungerande arkivväsende är av stor betydelse för vårt historiska kulturliv och för forskningen. Samhället bör aktivt stödja arkiven, dels statliga och kommunala samt föreningsrörelsearkiv.

-Hembygdsföreningar bör stödjas och uppmuntras

-Historiskt värdefull bebyggelse och samlade miljöer bör genom skärpt lagstiftning kunna räddas.

-Behovet av lokaler för kulturaktiviteter och kyrkolokaler skall beaktas vid planering av nya bostadsområden.

Kyrkor och samfund

-Samhället skall bereda kyrkor och samfund goda möjligheter att verka och utvecklas efter sin egenart.

-Alla kyrkor och samfund skall ha full frihet att bestämma över sina egna angelägenheter.

-Relationerna mellan svenska kyrkan och staten skall ändras, så att kyrkan får full bestämmanderätt över egen verksamhet och därmed blir en fri kyrka.

-Svenska kyrkan skall ges möjlighet att av sina medlemmar uppbära kyrkoavgift via den allmänna skatteuppbörden.

-Svenska kyrkan bör kunna överlåta del av begravningsväsendet till kommun eller annat trossamfund.

Massmedia

Massmedias roll som förmedlare av opinionsyttringar är grundläggande för att yttrandefriheten skall kunna praktiserats.

-Anonymitetsskyddet vid uppgiftslämning till massmedier skall vara lagfäst.

-För att ett differentierat utbud skall kunna upprätthållas och garanteras skall samhällsstöd utgå till ekonomiskt icke bärkraftiga dagstidningar.

-Samhället skall ekonomiskt stödja alternativa ickekommersiella utbud av tidningar och tidskrifter.

-Sveriges Radio/TV ska ej ha monopolställning.

-Folkrörelserna skall ges möjlighet att bedriva idéburen programverksamhet via radio- och TV-sändningar.

-Programverksamheten i Sveriges Radio/TV skall huvudsakligen finansieras med licensavgifter.

-Sveriges Radio/TV:s skyldighet att iakttaga allsidighet och opartiskhet skall vara lagfäst.

-Radio/TV skall inte glorifiera drogbruk och våld.

-Radio/TV skall i sin programproduktion ta hänsyn till sitt folkbildande och språkvårdande ansvar.

-Samma kontroll som gäller för biografifilm, i form av förhandsgranskning, skall gälla för videogram. Ansvarig utgivare skall finnas.

Fritid

-Fritidsmiljön och behovet av rekreation måste få en central plats i samhällets planering.

-Ideellt föreningsliv skall ges förtur framför kommersiella intressen vid utformningen av samhällets fritidspolitik.

-Ungdomsorganisationerna bör genom samhällsstöd ges möjlighet att forma sin verksamhet så att den motsvarar ungdomars behov och intressen.

-Ungdoms- och motionsidrott skall prioriteras av samhället.

-Föreningar bör erbjudas att med kommunalt stöd ta över ansvaret för lämpliga delar av fritidsverksamhet och fritidsanläggningar.

-Drogfria fritidsmiljöer skall för att kunna konkurrera om ungdomars intresse ges extra stöd av samhället.

-Alla skall garanteras tillträde till naturen för friluftsliv och rekreation. Hänsyn måste tas till naturvårdens krav.

VIII MINORITETS- OCH INVANDRARFRÅGOR

Språkliga och etniska minoriter

-Ursprungliga och naturaliserade svenskar, språkliga och etniska minoriteter i Sverige skall ha samma samhälleliga rättigheter och skyldigheter. Denna jämlikhet skall så långt möjligt också gälla invandrare, som inte är svenska medborgare.

-Samerna utgör en etnisk minoritet, som i egenskap av ursprunglig befolkning intar en särställning både i förhållande till majoritetsbefolkningen och andra minoritetsgrupper. Samhället skall därför garantera samerna tillräckliga resurser för att bibehålla och utveckla sin kultur.

-Sameorganisationerna skall utgöra naturliga remissinstanser för berörda kommuners långsiktiga planering.

-Sverige skall föra en aktiv kulturpolitik till stöd för de minoritetsspråk som sedan urminnes tider talats i vårt land, samiskan och tornedalsfinskan.

Den svenskefinnska minoriteten bör så långt möjligt få en ställning likvärdig den finlandssvenska inom kultur- och utbildningsområdena.

-Barn och ungdomar som har minst en förälder från en språklig minoritet skall i princip ha rätt att få tillvalsundervisning i föräldrarnas modersmål inom den obligatoriska skolan.

-Sverige skall föra en aktiv kamp mot diskriminering bl.a genom att lagstifta mot rasdiskriminering på arbetsmarknaden och genom att förbjuda rasistiska organisationer.

-Stöd skall ges invandrare för att de skall kunna bibehålla sitt kulturarv.

-Utlandssvenskars rättigheter skall utformas så att deras villkor så långt möjligt är jämställt med övriga svenskers.

Invandrarpolitik

-Invandringen till Sverige från utomnordiska länder skall vara reglerad och anpassas till möjligheterna att skapa med de svenska medborgarna jämlika förhållanden för invandrarna.

-Sverige skall verka för att den nordiska överenskommelsen om fri flyttning mellan de nordiska länderna och fri nordisk arbetsmarknad upprätthålls.

-Familjemedlemmar till utomnordiska invandrare, som har tillstånd att bo och arbeta i Sverige, skall kunna invandra till Sverige, s.k. anknytningsinvandring. Ett vidgat

familjbegrepp måste accepteras när det gäller anknytningsinvandringen.

Den grundläggande invandrarundervisningen i svenska och samhällsorientering för vuxna skall ske inom kommunernas skolväsende.

Invandrarbarn skall ha en undervisning som stärker deras möjligheter både att verka i det svenska samhället och att bibehålla goda kontakter med föräldrarna. Undervisningen skall därför syfta till aktiv tvåspråkighet, dvs undervisning i svenska och i föräldrarnas modersmål.

-Olika åtgärder skall vidtas för att ta tillvara invandrarnas språkkunskaper och övriga kunskaper inom olika områden.

Flyktingar

-Sverige skall ha en generös flyktingpolitik. Resurser för mottagande av flyktingar, utredning av deras bakgrund etc förstärks så att utredningstiden förkortas.

-Asylsökandes och flyktingars rättstrygghet skall förstärkas t.ex genom att de direkt vid ankomsten till Sverige får juridisk hjälp, och tolkhjälp.

-Direktavvisning av flyktingar vid den svenska gränsen skall endast få ske efter beslut av Statens Invandrarverk, och endast till ett land där flyktingar inte riskerar att bli förföljda.

-Flyktingmottagning, utredning av asylärende, avvis-

ning och utrensning skall ske på sådant sätt att barn inte skiljs från föräldrarna.

-Vid avvisning och utvisning skall Invandrarverket skriftligen redovisa motiv för beslutet.

-Kommuner, folkrörelser och enskilda skall med olika medel stödjas att underlätta flyktingarnas första tid i Sverige.

IX INTERNATIONELL GEMENSKAP

Utrikespolitik

-Sveriges utrikespolitik skall främja en fredlig samexistens mellan folken, där en rättvis fördelning eftersträvas och de mänskliga rättigheterna respekteras.

-Sverige skall verka för internationell nedrustning, byggd på fred och avspänning. Vi skall värna vår och andra länders rätt att utan främmande inblandning forma framtiden.

-För att bibehålla och stärka trovärdigheten i Sveriges internationella nedrustningssträvanden skall den svenska vapenexporten i första hand begränsas till de nordiska och alliansfria staterna med sikte på en total avveckling.

-Grunden för Sveriges utrikespolitik är alliansfrihet i fred, som syftar till neutralitet i krig.

-Neutraliteten skall inte tolkas passivt. Den får aldrig bli en åsiktsneutralitet i konflikter, där individens mänskliga rättigheter kränks eller staters suveränitet hotas. Neutraliteten måste ständigt värnas. Inåt genom opinionsbildning och utåt genom en aktiv säkerhetspolitik.

Norden: allt mer strategiskt intressanta läge kräver, att Sverige tillsammans med våra nordiska granländer aktivt arbetar för att förhindra ökade spänningar i vårt närområde.

-Det är av oskattbart värde för vårt land, att Sveriges utrikespolitik kan bedrivas i största möjliga samförstånd mellan de politiska partierna.

-Det nordiska samarbetet skall utvecklas såväl ekonomiskt som kulturellt.

-Sverige skall verka för att Norden skall garanteras som en kärnvapenfri zon. I detta arbete måste varje nordiskt lands rätt att självt avgöra vilken politik, som bäst gagnar dess nationella intressen, respekteras.

-Sverige skall verka för totalförbud mot kärnvapen och kärnvapenprov samt mot kemisk och biologisk krigsföring.

-Nationell och internationell freds- och konfliktforskning skall ha ett generöst stöd.

-Sverige skall ge humanitär hjälp åt människor, som drabbas av våld, förtryck och förföljelse. Stödet skall kanaliseras via FN och andra internationella och nationella hjälporganisationer.

-Vår flyktingpolitik skall vara generös, samtidigt som Sverige inom Europa skall verka för en mer generös och likformig bedömning av flyktingar.

-Svensk utrikespolitik skall präglas både av omsorg om vår egen säkerhet och av solidaritet med världens fattig-

och dem, som kampar för sin frihet och sitt oberoende.

För att minska risken för krig måste det internationella samarbetet öka, verklig nedrustning åstadkommas, fattigdomen bekämpas, det ekonomiska samarbetet utvecklas och demokratin stödjas.

Handelspolitik

-Svensk ekonomi är starkt beroende av en omfattande utrikeshandel. Den skall målmedvetet inriktas på så många marknader som möjligt, inom såväl väst- som oststaterna, och utvecklingsländerna.

-Handelspolitiken skall vara underordnad Sveriges neutralitetspolitik.

-Handelshinder och skyddstullar skall motverkas. Detta är grunden för en god sysselsättning och social välfärd i ett längre perspektiv, samtidigt som frihandeln gagnar utvecklingsländernas möjligheter till bättre levnadsvillkor. Av beredskapsskäl och på grund av att all odlingsbar jord i princip skall brukas måste inslag av protektionism finnas inom jordbrukspolitiken.

-Svensk handelspolitik skall främja u-ländernas ekonomiska utveckling och deras exportmöjligheter.

-Den nordiska samhandeln skall utvecklas. Ett viktigt mål är att åstadkomma en fungerande nordisk hemmarknad. Detta är också ett stöd för svenska företags ansträngningar på världsmarknaden.

-Svenska varor och tjänster skall kunna konkurrera på li-

ka villkor på den västeuropeiska marknaden, där den största delen av svensk export avsåts. Därför skall medlemskapet i EFTA och frihandelsavtalet med de europeiska gemenskaperna (EG) utvecklas. Industriforsknings-samarbetet med EG skall intensifieras.

-Vid de internationella förhandlingarna om TEKO-handeln skall Sverige verka för att tekoexporterande länder med små ekonomiska resurser skall få ökade möjligheter till export på industriländernas marknader.

Försvarspolitik

-Försvarspolitiken skall tillsammans med utrikespolitiken och biståndspolitiken verka fredsbevarande.

-Den bästa garantin för en fortsatt fredlig utveckling i vårt land är, att Sverige för en aktiv och oberoende politik för nedrustning, internationell rättvisa och respekt för folkrätten och de mänskliga rättigheterna samtidigt som vi upprätthåller ett effektivt totalförsvar.

-Sveriges militära försvar skall skydda vårt territorium från kränkningar i fredstid och förhindra invasion eller frihetsinskränkande påtryckningar från främmande makt.

-Sveriges avsikt att värna om frihet och hävda sin neutralitet skall alltid framstå som självklar. Därför bör ett brett politiskt samförstånd i försvarsfrågan och utrikespolitiska frågor eftersträvas.

-Civilförsvaret måste ha tillräckliga resurser för att kunna garantera befolkningen ett gott skydd mot effekterna

av de aktuella militära utbildet, som motiverar satsningarna på det militära försvaret.

-Det ekonomiska försvaret är en viktig del av totalförsvaret. Sverige skall i princip kunna svara för befolkningens livsmedelsförsörjning och hålla en god beredskap inför avspärming av utrikeshandeln.

-Det måste finnas en god försvarsvilja hos hela folket för att försvaret skall kunna fylla sin uppgift. Därför är det viktigt, att hela folket är medvetet om värdet av demokrati och frihet och att en aktiv solidaritet med ekonomiskt svaga och utsatta grupper upprätthålls.

-Försvaret skall grundas på allmän värnplikt där alla tjänstepliktiga skall få en meningsfull tjänstgöring.

-Rätten till vapenfri tjänst skall finnas för alla, som kan anföra religiösa eller etiska skäl mot vapentjänst.

-Försvaret skall inte utrustas med kärnvapen, biologiska eller kemiska stridsmedel.

-Civilmotstånd och andra alternativa försvarsformer skall utvecklas som ett komplement till det militära försvaret och vara en möjlighet till aktiva insatser för medborgare, som utan att bruka vapen vill delta i försvaret av vårt land.

Biståndspolitik

-Det svenska biståndet skall utformas så, att det i första hand kommer de fattigaste befolkningsgrupperna till del. Ökningen av ekonomisk tillväxt i u-länderna måste minska. Större vikt skall läggas vid att biståndet leder till

utjämning och skapar förutsättningar för demokratisk utveckling och oberoende.

-Hjälpen skall i stor utsträckning sättas in mot svälten, jordbrukskrisen och landsbygdens fattigdom i utvecklingsländerna.

-Arbete och utbildning måste få en långsiktig inriktning, där katastrofförebyggande insatser genom mark-, vatten- och skogsvård och genom utveckling av jordbruket skall ges prioritet.

-Biståndet skall i långt större utsträckning inriktas på kvinnor, eftersom kvinnorna ofta bär det största ansvaret i familj jordbruken i de fattiga utvecklingsländerna.

-Frivilligorganisationernas gedigna erfarenheter av bistånd till de fattiga skall tillvaratas vid utformningen av hela det statliga biståndet.

-Samarbetet med organisationerna måste vidgas. Andelen biståndsmedel, som kanaliseras genom dem, skall öka men måste hållas på en nivå som är förenlig med organisationernas förutsättningar.

-Ett biståndsdepartement med ansvar för nyorienteringen av Sveriges biståndsverksamhet skall finnas, och biståndsanslagen skall uppgå till 2 procent av BNI.

-Sverige skall aktivt stödja utvecklingsländernas krav på en ny ekonomisk världsordning.

-Svensk biståndspolitik skall bidra till att ändra den orättvisa handelspolitik, som till stor del ligger bakom utvecklingsländernas skuldbörda. Sverige skall verka för kraft-

fulla internationella åtaganden för att lösa skuldkrisen för de fattigaste länderna.

Sambandet mellan nedrustning och utveckling måste framhållas allt intensivare i kontakter med supermakterna och i internationella organ.

X JORDBRUKS-, SKOGS- OCH LIVSMEDELSPOLITIK

Giftfri mat

-Sverige skall tillvarata sina globalt sett ovanligt goda förutsättningar till produktion av biologiskt fullvärdiga och giftfritt producerade livsmedel.

-Kostinformation skall prioriteras. Skolans möjligheter att förändra kostvanorna i ur hälsosynpunkt önskvärd riktning måste användas. Undervisning i kostkunskap bör ske från förskolenivå upp till gymnasiet.

-Av såväl folkhälsoskäl som internationell solidaritet krävs en förskjutning av konsumtionen från animalier till vegetabilier.

-Alla livsmedel, som saluförs i Sverige, skall ursprungsmärkas.

-Stränga regler skall gälla för användandet av tillsatser i livsmedel eller i produktionprocessen.

-Varje producent av livsmedelstillsatser och kemiska be-

kämpningsmedel skall med offentlig dokumentation bevisa sin produkts ofarlighet, innan den släpps ut på marknaden eller i miljö.

-Vid försäljning av livsmedel skall uppgift om vilka kemikalier som används i produktionen finnas tillgänglig för varje vara. Finns inga uppgifter, då varan är importerad, skall detta anges.

-Produktion av livsmedel bör ske så nära konsumenterna som möjligt. Därigenom förbättras livsmedelskvaliteten och många onödiga energikrävande och miljöförstörande transporter undviks. Samhällets sårbarhet minskas.

-Biodlingens betydelse för pollinering och balans i naturen bör uppmärksammas. Samhället bör därför bereda näringen nödvändiga ekonomiska villkor.

Livsmedelsekonomi

-Övergången till ett ekologiskt riktigare jordbruk med stora positiva effekter, och ger på sikt samhällsekonomiska vinster. Under en övergångstid kan ekonomiska problem uppkomma, inom jordbruksnäringen. Dessa skall bäras av samhället som helhet. Avvecklingen av kemikaliejordbruket skall ske under noggrant planerade former och med noggrann uppföljning.

-En långsiktig planering skall syfta till en produktion av livsmedel med hög kvalitet till rimliga kostnader med ett ekonomiskt tillfredställande resultat för lantbrukarna.

-Forsknings-, utbildnings- och försöksverksamheten skall få väsentligt utökat ekonomiskt stöd. Den bör ut-

veckla resursnärl biologisk ekologisk odling.

-Avgifterna på kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel skall höjas. Avgifterna skall erläggas av tillverkarer eller importören. Inkomna medel skall återföras till jordbruket.

-Brödspannmål, som odlas utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel, skall vara befriad från förmålningsavgift.

-Direkt statligt prisstöd skall utgå för jordbruksproduktion i norra Sverige. Även andra sysselsättningsvaga områden med sämre jordar skall kunna göras till stöd-områden.

Jord- och skogsbruk

-En väl fungerande biologisk-ekologisk förankrad jordbruks- och trädgårdsproduktion skall eftersträvas. Den odlade jorden måste förvaltas så, att dess förmåga att avkasta biologiskt fullvärdiga och giftfritt producerade livsmedel inte försämras.

-De människor, som är sysselsatta i jordbruks- och trädgårdsproduktion, skall ha med andra yrkesgrupper likställda arbetsvillkor. Detta gäller även i fråga om semester.

-Familjeföretag skall vara bas i svenskt jordbruk. Deltidjordbruk skall accepteras som en bestående och fullvärdig produktionsform.

-Den oundgängliga funktion, som de små och medelstora jordbruket har, måste värdesättas. Lantbruksnämnder-

na skall verka för mindre lantbruksenheter och biologisk-ekologisk odling. Därvid skall särskilt beaktas värdet av ökad sysselsättning och ökat boende på landsbygden.

-För att få mindre jordbruk eller skogsbruk bärkraftiga, bör skogsmark, från i första hand de samhällsägda skogarna, genom köp få tillföras mindre enheter. Förmånliga statliga garantilån bör ges.

-Trots att biologisk-ekologisk odling klarar en avspärrning på grund av krig eller ekonomiska konflikter mycket bättre än ett kemikalieberoende jordbruk, är en viss överproduktion och beredskapslagring nödvändig för att god beredskap skall kunna uppnås och försörjning under missväxtår klaras.

-U-ländernas livsmedelsbehov måste i första hand tillgodoses genom egen livsmedelsproduktion. Under överskådlig tid är dock behovet av direkt livsmedelshjälp mycket stort.

-Kostnaden för den del av produktionsöverskottet som kan användas som bidrag i den globala livsmedelsförsörjningen skall solidariskt bäras av alla och finansieras med statsmedel.

-Den odlade marken skall i första hand utnyttjas för livsmedelsproduktion. Bebyggelse och skogsplantering på bördig åkermark skall undvikas.

-För att kulturlandskapet skall kunna bibehållas krävs, att människor ges ekonomiska och praktiska möjligheter att bo kvar i bygden, vilket skapar motivation för att hålla landskapet öppet. Alla skogsvårdande åtgärder så-

om avverkning, markberedning, plantering osv, måste genomföras på ett sådant sätt att inte den ekologiska balansen rubbas. En god livsmiljö måste bevaras för både växter och djur. De fjällnära skogarna måste ha ett särskilt starkt skydd. Tillräcklig hänsyn måste tas till rennäringens behov.

-Fabriksmässig animalieproduktion skall avvecklas. Aveln skall underställas etisk granskning. Genmanipulation skall ej tillåtas vid djuruppfödning.

-Samhället skall svara för att stränga krav ställs beträffande djurbehandlingen. Stallarna skall utformas efter djurens behov så att stress, sjukdomar och skador undviks. Djuren skall ha god tillgång till ljus, frisk luft, friskt vatten och fullvärdigt foder samt ha möjligheter till utvistelse.

Fiske, jakt och viltvård

-Fiske och jakt har stor ekonomisk betydelse och är viktiga ur beredskapssynpunkt. De spelar också stor roll som fritidsaktiviteter. Samhällets politik bör utformas så att konflikter mellan yrkes- och fritidsverksamheten kan undvikas.

-Fiskets regionalpolitiska betydelse skall beaktas. Ett livskraftigt fiske garanterar en levande skärgård året om. Fisket är också viktigt för försörjningen i många glesbygdsområden.

-Samhället skall främja fiskerinäringen bl a genom generösare lånegarantier som följer prisutvecklingen. Goda möjligheter bör finnas för förädling av svenskflågad

fisk inom landet. Fisk- och skaldjursodling i miljövänliga former bör stimuleras.

-Utfiskning skall motverkas genom nationella och internationella överenskommelser.

-Fiskevården skall vidareutvecklas.

-Jakten är en nödvändig del av viltvården för att hålla djurstammarna på lämplig nivå för att undvika sjukdomar, trafikolyckor samt skador på jord och skog.

-Alla i Sverige frilevande djurarter skall beredas tryggad fortlevnad, även om detta skulle medföra en viss grad av skadegörelse. De som drabbas av sådan skadegörelse skall få ersättning.

-Älgjakten skall bedrivas i form av licensjakt samt jakt på områden med generell tilldelning.

XI MILJÖ- OCH ENERGIPOLITIK

Miljölagstiftning - Miljövård

-Det krävs en konkret miljölagstiftning, som avskräcker från miljöbrott och gör dessa företagsekonomiskt olönsamma.

-Alla, som bedriver miljöfarlig verksamhet, skall åläggas att avsätta pengar i en miljöskyddsfond samt teckna miljöskyddsförsäkring.

-Preskriptionstiden för miljöbrott skall vara minst 20 år.

-För en fällande dom vid miljöbrott skall det räcka, att åklagaren styrker att icke tillåten förorening av miljön skett.

-I företagens årsredovisning bör det ekonomiska resultatet kompletteras med en miljöredovisning.

-Rättshjälpen skall täcka miljöoffrens kostnader, även för tekniska utredningar och annan expert hjälp.

-Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och Miljö- och Hälso- skyddsnämnderna skall ges resurser att utöva en effektiv tillsyn av miljön inom respektive ansvarsområde.

-Organisationer och enskilda som arbetar med att skydda vårt lands natur, dess växter och djur, skall stödjas och uppmuntras.

-Effektiv avgasrening skall användas på alla fordon.

-Användningen av för ozonskiktet skadliga gaser skall upphöra.

-Utsläpp av klor- och dioxinföreningar och andra skadliga ämnen till våra havsvatten skall upphöra.

-En god beredskap måste finnas för att snabbt kunna möta akuta miljöhot.

-All dokumentation, som ligger till grund för produktkontrollmyndighetens godkännande av miljö- och hälsofarliga varor, skall vara offentlig.

-Punktskatt på miljöfarlig verksamhet skall användas som styrmedel för att skydda hälso- och miljöintressen.

Avfallshantering och bekämpningsmedel

-Vid all planläggning rörande nya eller ändrade produktanläggningar skall frågan om hur avfallshanteringen löses redovisas.

-Avfallshanteringen skall inriktas på källsortering, återvinning och kompostering.

-Forbranning av osorterat avfall skall av miljö- och resurshänsyn ej tillåtas.

-En långsiktig avvecklingsplan skall upprättas för att avkalkulera jord och skogsbruket. Detta skall ske i former, som inte ekonomiskt drabbar den enskilde lantbrukaren/skogsbrukaren.

-Bruket av kemiska bekämpningsmedel i privata trädgårdar och parker samt på allmän mark skall minimeras.

Försurningen

-Effektiv rökgasrening skall genomföras på alla olje- och koleldade kraftverk och värmekraftverk.

-Svavel- och kväveutsläpp skall radikalt skäras ned genom att effektiv reningsteknik utnyttjas.

-Sverige skall aktivt delta i arbetet med internationella överrensommelser för att begränsa försurningen.

-Länder vars utsläpp försurar svensk natur bör, om de själva inte har resurser att åtgärda detta, kunna erhålla svenskt miljöbistånd.

-Speciell uppmärksamhet skall ägnas åt försurande effekter av kalthuggning och andra avverkningsmetoder liksom åt försurande kvävegödselmedel inom jord- och skogsbruket.

Decentraliserat energisystem.

-Målsättningen skall vara att inhemska och förnyelsebara energislag, i kombination med intensifierat sparande

och hushållning, skall ersätta kärnkraft, olja och kol.

-Energiproduktion och konsumtion skall i största möjliga utsträckning ske inom samma del av landet. Därmed minskas överföringsförlusterna och landet blir mindre sårbart.

-Vid större anläggningar bör el- och värmeproduktion kombineras. Dessa kraftvärmeverk kan, tillsammans med industrins mottrycksanläggningar, ge en större trygghet i el- och värmeförsörjningen.

-Även mindre energitillskott skall tas tillvara exempelvis genom tekniska förbättringar av befintliga kraftverk.

-Energipriset måste planmässigt tillåtas öka, för att successivt stimulera till mera medvetet sparande, både i hushållen och i industrin och för att stimulera till energisnål teknik.

-För att stimulera sparande skall energitaxorna så långt som möjligt vara rörliga med små fasta avgifter. Energiskatten skall användas som ett aktivt styrmedel för att begränsa energikonsumtionen och främja användningen av förnybara energikällor.

-Alla kärnkraftverk skall avvecklas snarast möjligt, dock senast år 2010.

-Svensk uranbrytning skall förbjudas liksom export av kärnkraftsteknologi.

-Svenskt utbränt kärnbränsle skall slutförvaras utan upparbetning bl.a för att minska risken för spridning av

plutonium. Förväntas. Fall ska så att fortlöpande kontroll kan genomföras.

-Statsbidrag skall utgå till energirådgivning, utveckling av energisnål teknik och energisnåla processer.

-De återstående större Norrlandsälvarna skall undantas från vattenkraftsbyggnad.

XII TRAFIK

Trafikförsörjning

-Järnvägen har bland kommunikationsalternativen en avgörande fördel ur såväl miljö- som trafiksäkerhetssynpunkt. Dessa fördelar förstärks av de betydande basinvesteringar som redan är genomförda. Därför kan järnvägen ej ses ur enbart företags-ekonomiska aspekter.

-SJ måste ständigt arbeta för att vara ett förstklassigt kommunikationsalternativ vad gäller punktlighet, komfort, tillgänglighet och service.

-Snabbtåg bör införas och kompletteras med ett väl utbyggt matartrafiksystem.

-Utbyggnad av dubbelspår och fjärrblockering på livligt trafikerade järnvägslinjer skall påskyndas.

-Långväga godsbefordran bör till övervägande del ske på järnväg. Frakttaxorna skall anpassas till denna målsättning.

-Maximering av taxorna för kollektiv persontrafik bör tillämpas.

-Landsvägstrafikens totala kostnader bör utredas.

Ett väl utbyggt motorflyg är nödvändigt i Sverige med dess långa avstånd.

-Samordning skall ske mellan SJ och länstrafikbolag.

-Gator och trafikmedel skall planeras så, att de kan utnyttjas av handikappade.

-Sjöfarten bör stimuleras. Möjligheterna till in-sjöfrakter skall förbättras. Skärgårdstrafikens betydelse skall uppmärksammas.

Trafikmiljö och Trafiksäkerhet

-Avancerad avgasrening skall tillämpas vid nyproduktion av motorfordon.

-Blyfri bensen skall finnas tillgänglig över hela landet.

-Utvecklingen av el- och gasdrivna fordon bör stimuleras.

-De bilfria zonerna ska utvidgas i stadskärnor, bostadsområden och känsliga naturområden.

-Hastighetsbestämmelserna för motorfordonstrafik skall bättre anpassas till miljö- och säkerhetsaspekter.

-Skärpta säkerhets- och miljökrav måste ställas på transporter av olja och andra miljöfarliga produkter såväl på land som till sjöss.

-Fordonsskatten bör uttagas som drivmedelsskatt.

-Förande av fordon under påverkan av alkohol och andra

droger skall vara förbjudet, och överträdelse skall bestraffas. Resurser för ökad trafikövervakning med skärpt nykterhetskontroll skall ställas till polisens förfogande.

-Utbyggnade av gång- och cykelvägar skall prioriteras i tätorter och deras närhet.

XIII ARBETSMARKNAD OCH NÄRINGSLIV

Arbete åt alla

-Arbetsmarknadspolitikens mål skall vara att erbjuda alla medborgare ett meningsfullt arbete på bostadsorten eller inom rimligt avstånd.

-Vid utformningen av arbetsmarknadspolitikerna är det nödvändigt att en uppvärdering sker av arbetet med egna barn.

-Större flexibilitet i arbetstidens längd samt flexibel pensionsålder skall genomföras. Detta ökar den enskildes valfrihet och kan medverka till att nya arbetstillfällen skapas.

-Investeringar för en bättre fysisk miljö är nationalekonomiskt lönsamma och leder till nya arbetstillfällen. Kampen mot försurningen och arbetet med att ersätta olja, kol och kärnkraft med inhemska, förnybara energikällor ger nya och varaktiga arbetstillfällen.

-Avgifter och skatter från företagen skall inte enbart läg-

gas på arbetskraften utan mer på råvaror, energi, maskiner, datorer och kapital. Det förbättrar arbetskraftens konkurrensförmåga och stimulerar till en resurssnål produktion.

-För att stimulera till anställning av ungdomar bör ATP-avgiften avskaffas för ungdomar under 25 år.

-Ett företagsanknutet praktik- och lärlingssystem skall införas som garanterar alla ungdomar under 25 år praktik- och lärlingsplatser med syftet att ge ungdomar yrkes- och arbetslivserfarenhet.

-Arbetsförmedlingarna skall vara ett aktivt serviceorgan.

Trygghet för de anställda

-God anställningstrygghet för alla arbetstagare skall eftersträvas. Nedläggning och omlokalisering av företag skall vara så förberedda att den anställdes trygghet inte åsidosätts.

-Lagen om anställningsskydd skall reformeras för att uppnå en mer enhetlig och lättöverskådlig lagstiftning.

-Likvärdiga sociala villkor skall gälla inom hela arbetslivet.

-En allmän arbetslöshetsförsäkring skall garantera alla en ekonomisk grundtrygghet vid arbetslöshet.

-Sjukförsäkringens ersättningar skall så långt det är praktiskt möjligt ersätta inkomstbortfall på grund av sjukdom.

-Goda möjligheter till deltidarbete skall finnas. Anställningssvilkoren bör vara likvärdiga med dem som gäller för heltidsanställda.

-Generell rätt till tjänstledighet för vård av barn bör utsträckas till dess att barnet är tre år. Hemarbetandes återgång till förvärvsarbete bör underlättas genom tillgång till kompletterande utbildning eller omskolning.

-Jämställda lönevillkor för kvinnor och män.

-Arbetsvärden skall ges erforderliga resurser för att kunna bereda sysselsättning åt alla arbetshandikappade, som behöver dess medverkan.

-Stat och kommun bör föregå med gott exempel bl.a då det gäller att anställa handikappade, äldre arbetskraft och personer som är i behov av eftervård.

-En stark och demokratisk fackföreningsrörelse är nödvändig för att tillvarata löntagarnas intressen.

Arbetsmiljö

-Arbetarskyddets krav måste beaktas redan på planeringsstadiet. Stora ansträngningar måste göras för att anpassa arbetslokaler, maskiner, arbetsuppgifter, arbetstempo och arbetstider till de anställdas behov och förutsättningar. Särskild uppmärksamhet bör ägnas den ökande automatiseringen och robotiseringen. Tekniken skall vara underordnad människan.

-Kostnaderna för en god arbetsmiljö skall ingå som en naturlig del av produktionskostnaderna.

-De anställda skall beredas möjlighet att påverka utformningen av arbetsmiljön.

-Ökad satsning skall göras på forskning, utbildning och information i arbetsmedicinska frågor, arbetarskydd och övriga arbetsmiljöfrågor.

-Ett väl fungerande arbetarskydd och god arbetsmiljö skall ta hänsyn till såväl fysisk som psykisk hälsa hos arbetstagarna. Skyddsombuden skall ges god utbildning och goda arbetsmöjligheter. Yrkesinspektionen måste ges erforderliga resurser för att effektivt kunna följa upp efterlevnaden av arbetsmiljölagen.

-Företagshälsovården skall omfatta både anställda och arbetsgivare inom alla företag. Yrkesmedicinska enheter skall finnas vid alla regionssjukhus.

-Generösa beskattnings- och avskrivningsregler bör tillämpas ifråga om företagens investeringar för förbättringar av arbetsmiljön och undvikande av yttre miljöskador.

Samverkan näringsliv - samhälle

-Likvärdiga villkor skall i princip gälla för enskild, kooperativ och samhällsägd företagsamhet.

-Arbetande kapital i små- och medelstora företag skall ej beskattas. Arvs- och gåvoskatteregler bör utformas så att generationsskiften i företagen underlättas.

-Utvecklingsfonderna skall ge stöd och service till småföretagare.

-Samhället skall stödja företagssparandet. De mindre företagen skall genom resultatutjämningskonton beredas skatteförmåner motsvarande dem aktiebolagen får genom investeringsfonderna.

-Samhället skall motverka ekonomisk maktkoncentration och ingripa mot osund och vilseledande reklam.

-En väl utbyggd konsumentupplysning, som omfattar varudeklarationer, rådgivning och jämförpriser, är nödvändig.

Regionalpolitik

-Målsättningen skall vara, att varje kommun blir ett fungerande samhälle, där människor kan få sina behov av arbete och service tillgodosedda. Regionalpolitiken måste därför mer bedömas utifrån dess sociala följder.

-Råvarutillgångarna i en viss region skall i ökad utsträckning förädlas inom närområdet.

-Samhället skall aktivt verka för ett decentraliserat och differentierat näringsliv, vilket bl.a leder till mindre känslighet för konjunktursvängningar.

-Regionalpolitiken skall skapa en god grund för näringslivet i sysselsättningssvaga områden genom generella stimulansåtgärder. Dessa insatser bör kompletteras med särskilda åtgärder som exempelvis lokaliseringstöd och statliga lokaliseringar.

-Ny teknik ger stora möjligheter till decentralisering av produktion och beslutsfattande. Olika instrument måste aktivt användas för att styra den nya teknikens använd-

ning till glesbyråsområden och sysselsättningssvaga regioner. Exempelvis skall utbyggnaden av telenätet för datakommunikation liksom taxekonstruktionen underställas regionalpolitiska hänsyn.

-Drivmedelsskatten skall differentieras, så att glesbygdsbor kompenseras för längre transportavstånd och brist på tillfredställande kollektivtrafik.

-Arbetsgivarens sociala avgifter bör sänkas i stödområdena för att förbättra konkurrenskraften för företag i glesbygden.

-En "återbäring" av elskatten skall införas till de vattenkraftproducerande länen. Därmed får naturresursrika län tillbaka en del av de resurser i regionen, som utnyttjas för hela landets räkning.

-Förvaltningsfunktioner på statlig och regional nivå bör decentraliseras och förläggas på läns- och lokalnivå. Nya statliga verk och myndigheter bör förläggas utanför Stockholmsregionen.

-De mindre högskolorna är viktiga för kunskapsspridning och utgör ett stöd för det lokala näringslivet.

-Kommunalskatteutjämningen måste utformas så, att skillnaderna i befolkningsstruktur, arbetsmarknadssituation och skattekraft samt geografiska olikheter utjämnas.

Företagsdemokrati - ägarspridning

-Företagsdemokratin skall byggas ut. Såväl kapital- som arbetsinsats skall berättiga till medbestämmanderätt.

De anställda skall ha delaktighet i ansvar och inflytande på alla nivåer inom företagen. En positiv samverkan, grundad på ömsesidigt förtroende mellan alla i ett företag, skall eftersträvas.

-De kollektiva löntagarfonderna skall avvecklas. Medlen skall överföras till allmänna pensionsfonderna.

-Samhället skall stimulera uppbyggandet av företagsvisa vinstdelningssystem med individuell anknytning.

-Kapitalsparande i kooperativ form bör uppmuntras.

Datateknik

-Datatekniken skall styras och inte vara styrande. Den personliga integriteten måste skyddas.

-Datatekniken får inte ges oproportionella konkurrensfördelar ur skattesynpunkt i jämförelse med t ex arbetskraften.

-För att upptäcka "data-arbets-skador" i tid skall nya arbetsmoment testas ur arbetsmiljösynpunkt före tillämpning.

-Grannskapscentraler bör byggas ut för att ge arbetare

på dataterminaler, möjlighet till social arbetsgemenskap.

-En fördel med datautbyggnad är möjligheten till decentralisering. För att ta tillvara denna utveckling krävs att varje län garanteras en likvärdig kapacitet för dataöverföring.

-Skolans undervisning i datalära ska, förutom att ge kunskaper och förståelse för datateknikens funktion och användning, även belysa dess effekter för individ och samhälle.

-Teknisk forskning och utveckling inom dataområdet skall i ökad utsträckning samordnas med forskning kring effekterna för samhälle och individ av den praktiska tillämpningen av nya tekniska framsteg.

-Sveriges sårbarhet på dataområdet ur beredskapshänseende måste beaktas.

XIV EKONOMI

Samhällsekonomi

-Den samhällsekonomiska målsättningen skall vara att skapa en till alla delar god livsmiljö för människorna. Den ekonomiska politiken skall bygga på en samhällsekonomisk och social helhetssyn.

-Ekonomisk tillväxt får inte ske till priset av negativa sociala, miljö- och resursmässiga följder.

-Samhällsplaneringen skall präglas av en målmedveten strävan mot ett decentraliserat samhälle med geografisk jämlikhet.

-Sverige skall tillvarata och förädla landets naturtillgångar. Detta måste förenas med en ansvarsmedveten hushållning med natur- och energiresurserna.

-Ett av de viktigaste målen för den ekonomiska politiken är att ge alla människor tillgång till ett meningsfullt arbete.

-Produktiva investeringar, som också ger goda arbets-tillfällen och en bra miljö, skall prioriteras.

-Balans i utrikeshandeln skall upprätthållas. En för alla

länder rättvis handelspolitik skall eftersträvas.

Fördelningspolitiken skall förbättra villkoren för efter-
satta grupper.

-Stabilt penningvärde är ett viktigt ekonomiskt mål. Där-
för skall inflationen bekämpas. Detta får dock inte med-
föra, att en ökad arbetslöshet accepteras.

-Samhället skall ha erforderligt inflytande över kreditvä-
sendet. Maktkoncentration på kapitalmarknaden skall
motverkas. Sparandet skall uppmuntras.

-Det ekonomiska samarbetet i Norden bör vidareutveck-
las på alla nivåer.

-Den ekonomiska politiken skall också skapa utrymme
för kraftigt ökade insatser i kampen för global rättvisa.

Skattepolitik

-Skattepolitiken skall utformas så, att den bidrar till en
god livsmiljö, ett resursbevarande samhälle och en väl-
färd som på ett rättfärdigt sätt fördelas mellan olika regi-
oner och grupper i samhället.

-Den grundläggande principen skall vara skatt efter
bärkraft. I ett första steg skall den statliga inkomstskat-
ten ersättas av en progressiv utgiftsskatt. Med en ut-
giftsskatt beskattas all konsumtion lika oavsett medlens
ursprung. Alla produktiva sparformer behandlas lika.
Man uppnår större rättvisa i beskattningen mellan löne-
och kapitalinkomster. Möjligheter till obeskattad kon-
sumtion försvinner.

Skatteuttaget skall i en relation till försörjnings- och
vardansvar. Ett skattesystem som inte tar sådana hän-
syn är bristfälligt och orättvist. Ett sätt att råda bot på de
värsta orättvisorna är att ge makar rätt att vid beskatt-
ningen dela familjeinkomsten. Den sammanlagda be-
skattningsinkomsten av överföring och egna inkomster
får utgöra högst 4 basbelopp. Överföringen får göras så
länge familjen har barn under 16 år eller studerande
barn upp till 20 år.

-En konsumtionsnivå motsvarande existensminimum
skall vara skattefri. Möjlighet att införa garanterad mini-
miinkomst bör övervägas.

-Inom nuvarande skattesystem bör avdragsrätten för
skuldräntor vara begränsad.

-Skatteskalorna skall vara inflationsskyddade.

-Marginalskatterna måste hållas på en nivå, som be-
främjar både samhällssolidariteten och produktiviteten.

-En differentierad mervärdesskatt skall införas som kon-
sumtionsstyrande instrument. Som styrmedel bör dess-
utom punktskatter användas.

-Baslivsmedel skall vara befriade från mervärdesskatt.

-Beskattningen skall utformas så, att arbete, samhälls-
nyttig produktion, nyföretagsamhet och sparsamhet
med naturresurser stimuleras.

-Avgifter och skatter från företagen skall inte enbart läg-
gas på arbetskraften utan mer på råvaror, energi, maski-
ner, datorer och kapital. Det förbättrar arbetskraftens

konkurrensförmåga och stimulerar till en resursrikare produktion. Genom omläggningen breddas skattebasen, varför skattesatserna kan hållas relativt låga.

-Arvs- och gåvoskattereglerna skall utformas så, att generationsskiften i små och medelstora företag underlättas.

-Företagsanknutna fonder med individuell anknytning skall uppmuntras.

-Sparandet skall stimuleras och villkoren utformas så, att man på ett effektivt sätt tillför näringslivet riskvilligt kapital, breddar ägandet och sprider ägarinflytandet samt ger de anställda större delaktighet och inflytande i näringslivet. Värdet av sparavdraget i deklarationen får ej urholkas av inflationen.

-Det kommunala skattesystemet måste reformeras, eftersom det idag hårdast drabbar låginkomsttagarna.

-Skatteutjämningsystemet bör utformas så, att alla kommuner kan erbjuda sina invånare likvärdig service. Skillnaderna i befolkningsstruktur, arbetsmarknadssituation och skattekraft bör så långt möjligt utjämnas.

Offentliga sektorn

-Trycket på den offentliga sektorn kan minska och många människors livskvalitet kan förbättras genom en positiv familjepolitik, skol- och kulturpolitik, arbetsmarknads- och bostadspolitik, alkohol- och narkotikapolitik, miljö-, hälso- och livsmedelspolitik.

-Samhället måste garantera alla medborgare en kvalita-

tivt god sjukvård, utbildning och social service i övrigt.

-Den offentliga sektorn har ett serviceansvar. Denna service bör förverkligas i egen verksamhet eller i privat regi.

-Personliga initiativ på det traditionellt offentliga området bör uppmuntras.

-Ökad effektivitet och valfrihet är nödvändig inom den offentliga sektorn. Detta är en förutsättning för, att tillräcklig del av samhällets gemensamma resurser skall kunna tilldelas den sociala sektorn.

-Avgiftsfinansiering får inte på ett orättvist sätt drabba resurssvaga grupper.

XV FÖR- FATTNINGSFRÅGOR

Författning

-Medborgarnas fri- och rättigheter skall skyddas i grundlag.

-Ändring eller upphävande av grundlag skall kräva kvalificerad majoritet i två riksdagar med mellanliggande val.

-Valsystemet skall i princip vara utformat så, att varje röst tillmäts lika värde. De höga tröskleffekter, som gäller för mandatfördelningen i riksdags- och landstingsval, skall ersättas med system som bättre tillgodoser representativitetskravet. I avvaktan på ett sådant valsystem skall vallagen medge rätt till kartellbeteckning på valsedlar. I valkretsindelade kommuner skall utjämningsmandat införas.

-Svensk medborgare skall ha rösträtt i riksdagsval. I de lokala valen skall vallagen medge rösträtt även för dem, som inte har svenskt medborgarskap men stadigvarande är bosatta inom riket.

-Skilda valdagar samt fyra- eller måndagsperioder skall införas.

-Förhören i konstitutionsutskottet skall vara öppna.

-För registrerade partier skall likvärdig behandling ges i form av offentlig valservice och information till allmänheten, t ex vad gäller tillhandahållande av valsedlar och information i de offentliga radio- och TV-bolagen. Partistöd skall utgå till registrerade partier med grundbelopp och mandatknutet belopp.

-Breda regeringsmajoriteter skall eftersträvas.

-Monarkin skall bibehållas.

-En förening har inte rätt att kollektivansluta medlemmar till annan verksamhet eller förening.

Rättstrygghet och dataintegritet

-Författningsdomstol skall tillsättas och dess verksamhet regleras i grundlagen.

-Författningsdomstolen skall ha kompetens att granska och i förekommande fall återförvisa stiftad lag om den ej står i överensstämmelse med grundlag. Domstolen skall också ha kompetens att tolka grundlag och vallag samt övriga lagar gällande det politiska systemet.

-Ratificering av internationella konventioner skall vara bindande för svensk lagstiftning.

-Möjligheterna till samkörningar mellan olika dataregister ska begränsas. Den personliga integriteten måste

skyddas. Användning av personnumret i dataregister ska därför begränsas till folkbokföringen, taxeringsmyndigheterna och försämringskassan.

-En dataombudsman skall finnas.

-Sjukhusens patientjournaler skall inte arkiveras i centrala dataregister.

-Allt maktmissbruk och alla övergrepp måste bekämpas, oavsett om de begås av samhällsorgan, företag, organisationer eller enskilda. Ställiga och kommunala tjänstemän skall kunna ställas till ansvar om tjänstefel kan styrkas.

-Samhället skall lämna rättshjälp och rådgivning i juridiska frågor i sådan utsträckning, att alla innevånare har reella möjligheter att tillvarata sin rätt.

-Samhället skall verka för ett positivt förhållande mellan allmänheten och ordningsmakten. Polisväsendet skall ha tillräckliga resurser för att effektivt kunna motverka brott, upprätthålla ordningen och vaka över medborgarnas säkerhet. Maktutövningen skall ligga i domstolarna och inte hos åklagare eller polis. Alla former av husundersökningar skall först godkännas genom skriftligt intyg av domstol.

-Ett väl utbyggt system med kvarters- och kommunaldespeliser, som kan arbeta i nära kontakt med innevånarna, skall eftersträvas.

-För att öka kvinnorepresentationen i beslutande och styrande organ på ställig nivå bör organisationer och myndigheter som nominerar representanter till sådana

organ vara skyldiga att alltid nominera minst en man och en kvinna. Därmed skulle regeringen kunna välja mellan minst en man och en kvinna.

-Demokratin kräver effektiv insyn i de kommunala och statliga bolagen.

Kommunal demokrati

-Den kommunala självstyrelsen bör vidgas genom överföring av uppgifter från staten till kommuner och lands-ting. Statens detaljreglering av verksamheten bör samtidigt avskaffas.

-Direktval till kommunalsorgan skall möjliggöras för att stärka närdemokratin. Stora kommuner bör delas i flera mindre och självständiga enheter för att minska avståndet mellan allmänheten och de förtroendevalda.

-Rådgivande kommunala folkomröstningar skall kunna genomföras.